

ERBAKAN'IN KÜRTLERİ

-Milli Görüş'ün Güneydoğu Politikası-

Fehmi ÇALMUK

Siyahbeyaz 2001

Sunuş

Bu çalışma, Erbakan'ın ve partilerinin Kürt politikalarını, gelişen olaylara karşı yorumlarını ve iktidar dönemlerinde konuyla ilgili icraatlarını ele alıyor. Siyasal İslami hareketin Kürt sorununa ve şiddet olaylarına karşı farklı tutum ve bakış açılarını yansıtıyor. Bu kitap yorum yapmak yerine olayları, şahit ve belgeleriyle ortaya koyma amacını taşıyor.

Bu kitabı, 1996 yılında Söylemez Çetesi tarafından hunharca öldürülen İbrahim Yüce'nin azız hatırasına hediye ediyorum.

Fehmi Çalmuk

Ankara, Şubat 2001

İslâmî Partileşmeye Kürtler Sahip Çıktı

1969 yılında polis zoruyla Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği Başkanlığından indirilen Necmettin Erbakan, zamanın başbakanı Süleyman Demirel'e karşı mücadelesini Adalet Partisinden milletvekili olarak sürdürmek istedi. Demirel ve Erbakan'ın yıllardır süren lise ve üniversitedeki sınıf arkadaşlığı artık siyasi mücadeleye dönüşecekti. Ama AP kurmayları Erbakan'ın adaylığını veto ettiler. Erbakan da siyasi maratonunun ilk adımlarını atmak için harekete geçti. Erbakan işe, birçok ilde çeşitli konferanslar vererek başladı. Onun "İslam ve tüm",

“İslam ve Kadın” konferansları ülke genelinde geniş yankı uyandırdı. Erbakan Özellikle, İslimi hayatı diri yaşayan Doğu ve Güneydoğu bölgesinde büyük ilgi ve destek görmüştü. Günümüzde, üzerinde yeni yeni konuşulmaya başlanan İslâmî literatürün birçok örneğine hâkim olan bölge halkı, Erbakan’ın anlattıklarım İslâmî tebliğ olarak gördü ve benimsedi. Bunun sonucunda Milli Görüş hareketini bölgede ateşledi.

Erbakan bağımsızlar hareketinin startını Konya’nın Yunak ilçesinde verdi. Devletin 1940’larda bu bölgeye zorunlu iskân ettirdiği Kürt ailelerin düğününde Milli Görüş hareketinin kıvılcımını yaktı. Düğünde yaptığı konuşmada Konya’dan bağımsız milletvekili adayı olacağını açıkladı. Kürtlerin İslam dinine yaptıkları hizmeti anlatan Erbakan, Kuran’dan ve hadislerden verdiği örneklerle düğüne katılanları neredeyse büyüledi. Bu düğünün güveyiyse ileride kurulacak RP’den Konya Büyükşehir Belediye Başkanı seçilecek olan Halil Ürün’den başkası değildi. Erbakan Konya’dan bağımsız milletvekili seçildikten sonra Milli Nizam Partisi’ni kurdu.

MSP Kuruluyor

Ancak MNP’nin ömrü uzun sürmedi. 12 Mart 1971 askeri darbesinden önce parti hakkında kapatma davası açılmıştı. 12 Mart’ın ardından MNP ile ilgili dava hızlandı ve parti **“Laikliğe ve Atatürk devrimlerine aykırı hareket ettiği”** gerekçesiyle Anayasa Mahkemesi tarafından kapatıldı. MNP’nin kapatılmasından sonra, kadroları yeni bir parti kurmakta gecikmediler. Yeni kurulan Milli Selamet Partisinin ilk genel başkanlığını Yeni Türkiye Partisinden Adıyaman milletvekili yapmış Süleyman Arif Emre üstlendi. Emre, genel başkanlık için Rasîm Hancıoğlu ve Abdülkerim Doğru’nun isminin geçtiğini belirtirken, Erbakan ile ilgili şu tespitte bulunur: **“Ha, sahi başkanlık yapabilecek Necmettin Erbakan bey vardı. Ona unutmuş mu idik? Tabii ki unutmamıştık, ama kabul edemezdik. Bir kere biz yeni parti idik. Laikliğe aykırı olduğu için kapatılan bir partinin elemanları ile ne işimiz vardı? Saniyen 12 Mart döneminde rejimin binasını inşa için dökülen beton henüz donmamıştı. Erbakan Bey’in ağırlığını götüremezdik. Cenab-ı Hak bile herkese ancak taşıyabileceği kadar yük yüklemiyor mu? Biz de Allah’ın sünnetine uymak zorundaydık. Rejim istikrara kavuşmadan, sistem iyice kemikleşmeden ona taşıyamayacağı kadar yük vuramazdık.”** (Siyasette 35 yıl, S. Arif Emre’nin anıları, Cuma yayınları, İST. S. 20.)

MSP’de Kürt Krizi

MSP, 1973 yılının Ekim ayında yapılan seçimlerden sonra Cumhuriyet Halk Partisi ile koalisyon hükümeti için flörte girişti. 48 milletvekilinin 20’si böyle bir koalisyonla taraftar değildi. Bunların iknası için her türlü yol denendi. Bir başka kriz, bir milletvekilinin **“kavmiyetçi”** olarak nitelenmesiyle patlak verdi, önce CHP ile koalisyonun devam etmesi için İstanbul Senatörü Ali Oğuz, **“solcular bizim namaz kılmayan kardeşlerimiz”** demişti.

İslâmî Hareket Kimliğini Arıyor

MSP toplantılarında. “Aziz milletimiz”, “Necip Türk milleti” gibi ibarelerin kullanılması kimse tarafından yadırganmıyordu. Bununla birlikte, örneğin Osmanlı tarihine bakarken MSPliler onun İslâmî yönünü, MHP’lilerse Türklüğünü öne çıkarıyorlardı. İslamcıların MHP’ye karşı geliştirdiği en önemli tez şuydu: **“Müslüman olmayan Türk, Türk değildir.”** Peki diğer ırklar ne olacaktı? Bu soruyu İslami bir dergiye isimsiz bir mektup göndererek soran bir Kürt gencine, İslamcı yazar Ertuğrul Düzdağ şu cevabı veriyor: **“Türkiye’de diğer halklar yoktur. Müslüman bir millet vardır. Memlekete ‘Türkiye’ ve millete ‘Türkler’ denmesinin sebebi, bu kavinin çok uzun zamandan beri, Anadolu’daki tüm Müslüman kavimleri temsil etmiş ölmesidir. Böyle denmesinin de bir mahzuru yoktur. Çünkü ‘Türk’ artık bir ırkın adı değildir. Çeşitli ırklara karışmış, kendine has bir şekil almış, İslam ahlak ve adetleriyle yoğrulmuş Anadolu halkına verilen isimdir. Bu hali ile herhangi bir başka ırkın adından da daha çok İslami’dir.”** (Sebil, sayı: 212, 28 Ocak 1980, s 2) Aynı soru içerisinde, İran’da bazı Kürtlerin özerklik istediklerinin hatırlatılması üzerine Düzdağ şu cevabı veriyor **“İslamiyet bütün dünyadaki mensuplarını Halife’nin nüfuzuna bağlı büyük bir devlet halinde toplamak isterken, etrafını biraz kalabalıkça gören herkesin kafasını dikip bayrak açmasını dinin neresine sığdırdığınızı anlamak mümkün değildir.”**

İslam Milleti

Dönemin popüler İslamcı yazarlarından Selahaddin Eş Çakırgil ise, millet kavramını **“İslam Milleti”**, milliyetçiliği ise **“İslam Milliyetçiliği”** olarak değerlendiriyor. Kürt hareketlerin örgütsel bazda mücadele başlattıkları 1978 yılında KAWA örgütünü değerlendiren Çakırgil, şöyle yazıyor: **“Kürt kesiminden olanların tek bir bayrak, tek bir ülke hudutları içinde toplanması gibi bir ideali hedef olarak alan birtakım gizli güçlerin oyuncağı olmak istemiyorsak, şurasını belirtelim ki, sanki Türk kavminden olanlar bir bayrak altında birleşmekle gerçek birlik ve saadete erişebildiler mi? İşte yanlış olarak milliyetçilik denilen şu kavmiyetçilik tarzı yarım, hatta bir asırdır geçer akçe olduğu halde Müslüman Anadolu insanının parça-parça olmasına vesile olmadı mı?”** (Sebil sayı: 130, 23 Haziran 1978, s. 7)

Askerin Cihad Çağrısı

Askeri helikopterler, mezralarda, köylerde alçak uçuşlar yapıyor, gökyüzünden binlerce bildiri yağıyordu. Yaşlı köylüler bu bildirimleri gençlere okutuyordu. İşte 1986 yılına kadar süren, Türk bayrağı ve cami resimlerinin de yer aldığı askerlerin İslami bildirimlerinden bazı örnekler: **“Vatandaş! Bakın, en yüce İslam dini ne emrediyor: ‘Sizinle savaşınlara karşı Allah yolunda siz de savaşın. Allah tecavüzkârları sevmez.’** (Bakara Suresi, 190. Ayet) Onlara karşı savaşmak senin gibi her Müslüman’ın görevidir.

Vatandaş! Mukaddes kitabımız Kuran'ı Kerim diyor ki: **'Allah'a ve onun Resulüne itaat edin. Birbirinizle çekişmeyin. Sonra zaafa düşersiniz. Rüzgârınız kesilip gider'** (El Enfal 46. Ayet). **Bu vatan haini eşkıyanın getirmek istediği düzen küfür düzenidir; onlarda din, namus, ahlak değerleri yoktur.**" (Soner Yalçın, Hangi Erbakan? Başak Yay. 1994, İST. S. 200-201)

Bununla da kalınmadı. Gazeteci Soner Yalçın'ın tespitlerine göre Tunceli Valisi emekli General Kenan Güven, diğer il valileri gibi 1986 yılında muhtarları toplayarak dağıtılan ayetlerle ilgili bir konuşma yaptı. Konuşma şu mesajlarla doluydu: **"Din düşmanlarına karşı köylüyü ikaz etmek, konuşmak hepimizin görevleridir. Elimde gördüğümüz el ilanları ve afişlerini her köşe başına, her kahveye ve bakkal dükkânına astıracaksınız. Bunlar size zimetlidir. Siz de köylüye zimetleyeceksiniz. Kesinlikle bu ilanlar, bu afişler indirilmeyecek ve yırtılmayacak."**

Herkes Yerini Alsın

27 Mart 1989 mahalli seçimleri RP'nin büyümesinin ilk sinyallerinin alınması bakımından önemlidir. RP bu tarihte, Van, Şanlıurfa, Kahramanmaraş, Sivas, Konya gibi illerin belediye başkanlıklarını kazandı. Bölgede RP'ye yönelik halk desteğinin giderek artmasını. Dünya ve İslam dergisi (1992 Bahar sayısı) şöyle değerlendiriyor: **"RP son yıllarda toplumdaki daha somut insani sorunlarla ilgilenme eğitimine paralel olarak Güneydoğu ve Doğu'daki Kürt halkı ile sıcak bir ilişki kurmayı başarmış ve evrensel güç merkezlerinin şeytani emellerine alet etmek istedikleri Kürt sorununu İslami kardeşlik zeminine taşımaya çalışarak hem bu insanların yeni bir ufuk kazanmalarına, hem de halkın bölgede kurulan tuzaklara karşı bilinç sahibi olmasına katkıda bulunmuştur."**

Konya'da Büyükşehir Belediye Başkanı seçilen Halil Ürün, bu konudaki yoğun talepler üzerine kız öğrencilere ayrı otobüs tahsis etti. **"Haremlik-selamlık uygulaması"** gibi duyuru- lan bu olay bütün gözlerin RP üzerine çevrilmesine neden oldu. Ardından Erbakan'ın seçimden sonra düzenlediği belediye başkanları toplantısında Şanlıurfa Belediye Başkanı İbrahim Halil Çelik, **"Ben Atatürkçü ve laik değilim"** sözleriyle Türkiye'de önemli bir tanışmayı başlatmış oldu. Çelik'in 14 gün gözaltında tutulması bir bakıma Güneydoğu'ya verilmiş önemli bir mesajdı; İsmet Özel bu gelişmeleri **"herkes yerini alsın"** çağrısıyla yorumlayacaktı: **"RP, son yerel seçimlere 'İstiklal Harbini yeniden yapıyoruz' sloganıyla girdi. Bu şiarın toplum gözünde önem taşıdığı da aldığı sonuçtan çabucak belli oldu. Dikkat edilecek olursa Birinci İstiklal Harbinde özel yer sahibi vilayetler Kahramanmaraş ve Şanlıurfa, RP'nin yeniden istiklal Harbi yaptığını ilk anlayan bölgeler olmuşlardır. Çünkü bu iller Birinci İstiklal Harbi'ni de en çabuk kavrayan ve kavramakla kalmayıp, kendi güçleriyle savaşı başarıya götüren illerdir. (Aynı sonuç Gaziantep'le de alınmalıydı ve alınacaktır. Hangi teknik hatanın bunu engellediği en kısa zamanda aranıp bulunmalıdır.) Konya ise millet varlığının müstevliler eliyle kirletilmesi karşısında son derece hassas bir**

merkezdir. Bu gerçeği yalnız Türkiye değil, bütün dünya apaçık bilir. Son zamanlarda Konya ve Şanlıurfa belediye başkanları karşısında duyulan huzursuzluk, bence İstiklal Harbi karşısında duyulan huzursuzluk demektir. Müslüman olmanın, istiklalin de, millet varlığını güvence altına almanın da yegâne ifade biçimi olduğunu bilmeyen varsa, artık öğrensin. Herkes yerini belli etsin: İstiklal Harbi'ne muavenette mi bulunmalı, yoksa İstiklal Harbi'ne muhalefet mi etmeli? Türkiye iktisadi, sosyal ve kültürel istiklal için bir hazırlanma içindedir. Bu hazırlıklara ters düşenler, yarın ne çok şey kaybettiklerini anlamakta geç kalmış olabilirler.” (İsmet Özel, Milli Gazete, 18 Nisan 1989)

Kurşunla Gelen Kaos

Parti yönetiminden ziyade birkaç aydının dillendirdiği Kürt sorunu ve çözüm önerileri bölgenin bir anda canlanmasına yol açtı. 1991 Mayıs ayında Milli Gençlik Vakfının, Adıyaman, Gaziantep, Urfa. Batman, Diyarbakır gibi illerde binlerce kişinin katıldığı **“Milli Gençlik”** gecelerinde Mehmet Metiner, Altan Tan ve Abdurrahman Dilipak ve Vahdet gazetesi genel yayın yönetmeni Ahmet Küçükağa katılıyordu.

Bölgede olayların gün geçtikçe tırmanması, faili meçhul cinayetlerin birbirini takip etmesi siyasi partilerin faaliyetlerini zora sokuyordu. Özellikle HEP Diyarbakır İl Başkanı Vedat Aydın'ın faili meçhule kurban gitmesi, önü alınması giderek zorlaşan bir kaos ortamına girilmesine neden oldu. RP'nin etkin isimlerinden Ömer Vehbi Hatipoğlu, Aydın'ın öldürülmesini sert bir dille eleştiren, bu anda emniyet teşkilatına da suçlamalar içeren bir köşe yazısı yazdı. Hatipoğlu, Aydın'ın, ABD Başkanı George Bush'un Türkiye ziyaretinden önce öldürülmüş olmasına dikkat çekiyordu: **“Bu ve benzeri eylemlerin Kürt meselesinin çözümüne katkıda bulunacağı iddiaları bir aldatmacadır ve bu olaylar basit bir vakıya değildir. HEP'in Diyarbakır İl Başkanı'nın katledilmesi acaba bir tesadüf müdür? Yoksa zamanı iyi seçilmiş, sonuçları iyi hesap edilmiş bir operasyon mudur? Ya, Diyarbakır'da cenaze merasimi nedeniyle meydana gelen olaylar, yalnızca siyasi hırs, bölücü eylem ve kitle psikolojisiyle izah edilebilir mi? Hayır!.. Bizce olay bu kadar basit değildir. Zamanlama bir harikadır ve seçilen mekân hesabın ürünüdür. Bunun böyle olduğu. Pentagon'un birkaç gün içinde yapması beklenen açıklamadan sonra daha net anlaşılabilir kanısındayım. Bu açıklama Irak'taki Kurt güvenlik bölgesine yerleştirilmiş bulunan müttefik askerlerin Irak dışında nerede konuşlandırılacakları konusundaki karardır. Herhalde Diyarbakır'da meydana gelen olaylardan sonra da muhalefet bile pek itiraz edebilecek cesareti göstermeyecektir. Hem böylece bu tür tezgâhlar ve gizli operasyonlarda bir hayli tecrübe sahibi olan CIA'nın eski direktörü Bay Bush'a nefis bir ‘Hoş Geldiniz Partisi’ de verilmiş olmuyor mu? Onu, çantasında getirdiği yeni önerileri kabul ettirmek konusunda güçlü kılmadı mı bu olaylar? Kısacası olaylar Bay Bush'a bir ‘Hoş Amedi’ anlamını taşıyor mu? Ama belki de bütün bunlar bir tesadüf!”** (Ö. Vehbi Hatiboğlu, **“Diyarbakır Olayları veya Bush'a Hoş Amedi”**, Milli Gazete, 13 Temmuz 1991)

Kutsal İttifak

Milli Görüş hareketi 11 yıldır Meclis'e girememenin sıkıntısını hem tabanda, hem de tavanda hissediyordu. Bu yüzden 1991 seçimleri önemli bir fırsattı. Bu sırada Aydınlar Ocağı'nın girişimleriyle sağda muhafazakâr slogan ve söyleme sahip üç partinin seçimde ittifak yapması, böylece hepsinin temsilcilerinin Meclis'e girmesi planlanıyordu. Bu program medyanın da desteği ile kuvveden fiile geçirildi. Tabandan destek bulması için adına "**İnananların Birliği**" dendi.

CIA'nın eski Ortadoğu sorumlusu olup son yıllarda Türkiye üzerine geliştirilen komplo teorilerinin hemen hepsinde adı geçen Graham Fuller, Türkiye'nin yeniden İslam'la barışması, devletin İslâmî konularda daha esnek davranması gerektiğini dile getirirken, RP'nin önderliğinde sağda bir ittifak ihtimali hakkında, Ufuk Güldemir'in Cumhuriyet adına yaptığı röportajda, dolaylı da olsa ilginç görüşler geliştirmiyordu: "**İnsanlar İslâmî dini kültürün gereklerinin daha çok gözetilmesini, İslâmî eğitimin yaygınlaştırılmasını istiyorlarsa bu otomatik bir tehdit olarak kabul edilmemeli ki, bu Türkiye'nin ulusal ve kültürel mirasının bir parçasıdır. 'Tamamıdır' diyemiyoruz, parçasıdır. Son elli yılda yapay olarak bastırılmasının bazı meşru nedenleri olabilir; ama artık Türkiye bu bakımdan kendisiyle barışmalıdır. Eğer siz İslam'a dayalı olduğunu söyleyen siyasi partileri parlamentoya çekebilirseniz tartışmaya açık bir platform yaratabilirsiniz; bu da çok değerli olur.**"

İslam ile demokrasinin bağdaşabileceğine örnek olarak İslam'daki şura kavramını gösteren Fuller, şöyle devam etti: "**İster İslam, ister Hıristiyanlık olsun din, birey yaşamındaki ahlaki değerleri güçlendiriyor. Ama din siyasete soyununca o zaman gerçekçi bazı tavizler vermesi gerekiyor. Bu olumludur ve çok sağlıklı bir şeydir, Türkiye'de İslam'ı bu noktaya getirmek lazım; zaten geliyor da.**"

Yenilikçilerin Doğuşu

Partiyi yeni kitlelere açmak isteyen Erbakan, yenileştirme projesinin koordinatörlüğünü Recai Kutan'a verdi. Kutan, RP içinde ilk "**yenilikçi**" uygulama anlamına gelen bu projeyi titizlikle hayata geçirdi. İslamcı olmakla birlikte parti içinde yer almayan Abdullah Gül'den Abdüllatif Şener'e kadar birçok isme RP'nin kapılarını açtı. Kutan bu süreçte, "**Milli Görüş**" sloganının yanına, bu hareketin hiç kullanmadığı iki kavramı da eklemeyi ihmal etmedi: "**Milliyetçi ve muhafazakâr bir partiyiz.**"

Politikaya atıldığı ilk günden bu yana kendisini yalnız bırakmamış olan ve hareketinin omurgasını oluşturan Kürt tabanını kaybetme ihtimali Erbakan'ı kaygılandırıyor. Fakat tıpkı, Turgut Özal'ın Körfez Krizi'nde "**bir koyup üç alma**" hevesinde olduğu gibi Erbakan'ın siyasi hayatında da pragmatizm ve kar-zarar hesabı hep ön planda olmuştur.

Türkeş'in Hidayeti

Erbakan ittifaka karşıymış gibi görünse de, partisini sapasağlam yara almadan hedefine ulaştırmak istiyordu. RP'nin 1991 seçimlerinde Türkiye barajını aşamayıp Meclis'e girememesi bir bakıma Hoca'nın da kadrosunun da "erken jübile" yapması anlamı taşıyordu. İttifak sürecinde en büyük tepkiyi Alparslan Türkeş alıyordu. Onun Türk milliyetçisi kimliği RP'nin Kürt tabanını öteden beri rahatsız etmişti. Kaldı ki Milli Görüş hareketi genel olarak milliyetçilik kavramına sıcak bakmıyordu. Bu nedenle parti içinde yeni yeni şekillenmekte olan yenilikçi kanal, Türkeş konusunda birtakım spekülasyonlar geliştirdi; Örneğin Türkeş'in "hidayete erdiği" söylenir oldu; hatta "Mücahit Türkeş, Başbuğ Erbakan" şeklinde sloganlar bile üretildi.

Sistemle Buluşma

İttifak bir bakıma İslâmî hareketin sisteme entegrasyonu anlamına geliyordu. Yakın zamana kadar sistem içinde görülmeyen, merkez partisi olabilmek için inanılmaz çabalar sarf eden RP'nin, birdenbire ideolojik kisvesinden sıyrılıp, birtakım kozmetik düzenlemelerle merkez sağ kostümüne bürünmesi pek fazla yadırganmadı. **Tanıl Bora'nın Türkiye'deki sağcı anlayışı** ayırıştırmak için "**maddenin üç hali**" teorisinden faydalanmış olması dikkat çekicidir. Bora'ya göre ayrışma şöyledir: "**Sağın katı hali: Milliyetçilik; Sıvı hali: Muhafazakârlık; Gaz hali: İslamcılık.**"

Fethullah Hoca'nın Kehaneti

"**İnananların ittifakı**" diye sunulan bu birlikteliği başından beri desteklemiş olan Zaman gazetesi, seçimlere az süre kala Fethullah Gülen ile bir röportaj yayımladı. Gülen şöyle diyordu: "**Eğer bu araya geliş itilaf (geçici birliktelik) değil de hakiki ve kendi manasında ittifak olsaydı, taban belli bir yere varıldıktan sonra ayrılığa şartlanmasaydı, daha önceden birbirleriyle kanlı bıçaklı olan kitleler biraraya gelerek aralarında aşılmaz gibi görülen engel ve engebelerin ne kadar basit teferruatlar olduğunu idrak edebilecek ve bilhassa genç nesil birbiriyle sarmaş dolaş olup bütünleşecektir. Ancak bu ittifaktan bu neticenin doğacağını üzümlere ifade edeyim ki beklemiyorum.**"

Muhalefet şerhi koyan yalnızca Gülen değildi. İsmet Özel de kaleme aldığı "**Cuma Mektubu**"nda RP'li yöneticileri köşe dönmekle suçladı. DYP'yi destekleyen Yeni Asya gazetesi yazarı Bünyamin Ateş ise şunları söylüyordu: "**Köprü geçildikten sonra ayı ile dayının yolları ayrılacağı kesin iken; RP resmi sözcülerinin aksine bazılarının işi saptırmak istediklerini, geçici ittifakı sanki tabanda ittihatmış gibi gösterdikleri müşahede edilmektedir. Müslümanların ittifak ve ittihadını kim istemez? Böyle bir ittihattan kim memnun olmaz? Ancak temenni başka şey, vakıa başka şey. Kanuna karşı hile-i şer'iyeye giderek MÇP'li ve IDP'li adaylar, ittifakın akıl hocalarını rahatsız edecek derecede RP listelerinin en avantajlı yerlerinde yer almışlardı. Bu yüzden RP listesinde aday olacağı söylenen pek çok kimse listelerde yer alamamıştır. Teşkilat olarak ne MÇP ve**

İDP tabelasını indirip RP saflarına katılmıştır ve ne de RP, MÇP ve İDP fikriyatına yaklaşmıştır. Bunun aksini söyleyen zaten yoktur. Hal böyle iken, et altından ‘Müslümanlar birleşti. İttifaka fitne sokanlar var. Ayrılık çıkarıcılar var’ gibi meseleyi mecra-sından saptırıcı değerlendirmelerden geçilmelidir. Resmi ağızlar, RP sözcüleri MÇP ve İDP taraftarlarını darıltmamak için işin gerçeğini söylerken, tel aynı olduğu halde, ayrı makam icat edenler de yok değil. El altından yayılan hava da işte bu havadır.” (Yeni Asya, 1 Ekim 1991)

Erbakan’a 21 Şubat Uyarısı

Erbakan’ın odasından çıkan genci kimse tanımıyordu. Bu, Bilkent Üniversitesinde vereceği konferans öncesinde Erbakan’ı bilgilendirmek için gelmiş olan Diyarbakırlı Bilkent öğrencisi İbrahim Yüce’den başkası değildi. Oda kalabalıktı. Erbakan, ittifak sonrası hakkında görüşünü sorduğu Yüce’nin ilginç bir tespiti karşısında irkilmişti. Yüce şöyle konuşmuştu: “Sayın Hocam, 12 Eylül öncesi MHP’nin karşısına sol bloku yerleştirdiler. Devleti kurtarma ve kollama adına MHP gençliği ölü verdi, kan döktü. Peki, ittifak ile RP’nin yeniden dirilttiği MHP’nin karşısına ne koyacaklar? İslami kesimi. İstanbul’da yapılan bir toplantıda MHP komandolarının önde gelenlerinden biri şunları söylüyordu: **‘Biz 80 öncesi, birçok yerde binlerce solcuyu geberttik. Şimdi devlet için tehlike olan radikal İslamcılar da gebertiriz!’**” Erbakan şaşırılmıştı. Yüce’yi dinlemeye devam ederken, bu iddialarım somutlaştırmasını istedi. Yüce daha önemli bir yapılanmadan söz elti: **“İrtica ile mücadele adı altında İslami kesimle savaş. Böyle bir dönem geliyor, bunun önemli bir parçası MHP olacak.”** Anlaşılan, Yüce 28 Şubat sürecini öngörmüştü; fakat Erbakan, **“Buna kimse cesaret edemez”** düşüncesindeydi. Erbakan’ın Güneydoğu danışmanlarından olan İbrahim Yüce, 12 Mart 1996’da İnegöl’de, Söylemezler Çetesi tarafından kafasına tek kurşun sıkılarak öldürüldü.

Tayyip’in Kürt Atağı

RP İstanbul İl Başkanı Recep Tayyip Erdoğan, baştan itibaren ittifaka karşı çıkan isimler arasında sayılmıştı; ittifakı İstanbul’da bloke etmeyi başardı. İttifak ile Meclis’e girecek, böylelikle parti içinde yenileşme çalışmasına yön verecekti. Bu olmadı; Erdoğan, aynı seçim bölgesinde Mustafa Baş’ın tercihli oyları yüzünden milletvekili seçilemedi; daha doğrusu kazandığı seçimi sandıkla kaybetti. Genel merkez kadrosu Erdoğan’ın gelişini engellemek için, seçim kurulana itiraz için Baş’a baskı yaptı; Erdoğan, kazandığı seçimin mağlubu olmuştu.

İstanbul İl Başkanlığı’nın yanında aynı zamanda RP MKYK üyesi olan Erdoğan, seçimden sonra teşkilat bünyesinde İslamcı aydınlardan bir istişare kurulu oluşturmuştu. Bu kurul içinden **Mehmet Metiner** başkanlığındaki bir heyet, **Ali Bulaç, Abdurrahman Dilipak, Altan Tan** ve diğer bazı İslamcı aydınların yardımıyla İstanbul il teşkilatı adına bir **Kürt Raporu** hazırlamaya koyuldu. Ortaya çıkan raporda Kürt sorunu hakkında şu tespitler yapılıyordu: **“Resmi ideoloji bütün bu noktalarda iflas etmiştir. Kürt gerçekliği 1980 as-**

keri darbesiyle birlikte yeniden inkâr edilmiş, Kürtçe 2932 sayılı yasa ile yasaklanmıştır. Ancak dış dünyada meydana gelen değişmelerin içerisinde yol açtığı zorunlu zihinsel değişmeler ve en önemlisi de PKK ile sürdürülen geleneksel zora dayalı yöntemin başarısızlığa mahkûm olduğunun anlaşılması. Kürt sorununa ‘tam demokrasi’ ve ‘kültürel çoğulculuk’ temelinde yaklaşmayı beraberinde getirmiştir. Cumhurbaşkanı Özal’ın ilk defa Kürt varlığını tanıdıklarını ilan etmesi ve sonraki günlerde ‘Federasyon da dâhil her konu tartışılmalıdır’ türünden demeçler vermesi. Körfez krizi esnasında Celal Talibini ve Mesut Barzani’nin temsilcisiyle en üst düzeyde görüşmeler yapması, Kürt sorununun yeni bir bakış açın temelinde konuşulmasına rahat bir imkân sağlamıştır...”

Hizbullah-PKK Çatışması ve RP’nin Tavrı

Bölge halkının İslamiyet’e bağlılığı PKK’nın işini uzun süre zorlaştırdı. Bunun üzerine PKK, propagandalarında İslami öğelere de yer vermeye başladı. Erbakan PKK’nın yeni politikasını 25 Mart 1992 tarihinde TBMM’de yaptığı konuşmada şöyle eleştiriyordu: **“Bizdeki politika yanlışlıkları da elbette bu olayların bu hale gelmesine sebep olmuştur. En büyük politika yanlışlığı, materyalizmin esas alınması, manevi kalkınmanın ihmali ve din bağının planlı olarak zayıflatılmasıdır. Siz, bu ülkede din bağını zayıflatacaksınız, sonra da saadet bekleyeceksiniz... Hayır... İşte, faturası önünüze böyle gelir. Bizim Güneydoğu’daki kardeşlerimizle en kıymetli bağımız inanç beraberliğimizdir. Siz, bunu tahrip etmeye kalkarsanız, bunu zayıflatırsanız, arkadan elbette bu meseleler ortaya gelecektir. Bakınız, işte gazetelerin yazıları: BB‘C her sabah 15 dakika Kur’an okutacak.’ Niçin? O bölge halkının sempatisini toplamak için. İşte, bizzat Apo’nun kendi beyanatı. Ne diyor? ‘Bizim yaptığımız, iman, cihat, namus mücadelesidir.’ (Hoca, Apo Müslüman mı?’ sesleri) Şimdi, Güneydoğu halkını kendi tarafına çekmek için, kendisinin İslâmî bir mücadele yaptığını ileri sürüyor ve Türkiye’deki yönetimin Müslümanlıkla alakası olmadığını silah olarak kullanmak istiyor ve biz de her günkü tatbikatımızla bunlara koz veriyoruz.”**

Erbakan’ın sözünü ettiği konuşma bir video kasetinde yer alıyordu. PKK lideri Abdullah Öcalan’ın Kürtçe **“mele”** diye tanımlanan din âlimleriyle cihad üzerine yaptığı bir konuşmanın video kaseti peynir ekmek gibi satılıyordu. Öcalan ile Meleler arasında şöyle bir diyalog geçiyordu:

- “Öcalan: **‘Biz esir miyiz?’**
- Mele: **‘Esiriz.’**
- Öcalan: **‘Esire zekât, oruç farz mı mele?’**
- Mele: **‘Hayır.’**
- Öcalan: **‘O zaman bunları almak için cihad etmeliyiz, değil mi?’**
- Mele: **‘Tabii ki.’** (Milli Gazete, 22 Eylül 1992)

Hizbullah'ı Kim Korudu?

PKK-Hizbullah çatışmasına girmeden önce iki konuya açıklık getirmekte fayda var. PKK'nın karşısında hareket eden Hizbullah, gerçekten devlet tarafından **“düşmanımın düşmanı dostumdur”** şeklindeki bir yaklaşımla korundu mu? Kelimenin açık ifadesiyle Kontrgerilla mıydı? RP'ye yakın olan isimlerden Altan Tan, PKK'nın kendi haricindeki herkese kontra iddiasında bulunduğunu belirtirken **“bir kısım Müslümanları Hizbülkontra diye karalamak çok ucuz iddia şeklinde yorum getiriyor ve ilk öldürme eylemlerinin PKK tarafından gerçekleştirildiğinin de altını çiziyordu”** (Nokta, sayı: 34, 1992, sayfa: 12) TBMM bünyesinde kurulan Faili Meçhul Cinayetleri Araştırma Komisyonu ise 9 Ağustos 1993 günü yayımladığı raporda devlet- Hizbullah ilişkisine şu şekilde bir açıklama getiriyordu: **“Bölgede yoğun olarak İran destekli olmayan İslami hareketçilere devletin destek verdiği iddiaları ileri sürülmekte ise de, görüşülen kişiler bu konuda somut deliller, bilgiler verememişlerdir. Kendilerine neden dolayı bu eylemleri Kontrgerilla'nın yaptığına inandıkları sorulduğunda, eylemlerin hep aynı şekilde işlenmesinden hareketle devletin içerisindeki bir güç tarafından bu eylemlerin yapıldığı ileri sürülmüştür. Devletin içerisinde herhangi bir grubun veya devlet destekli bir grubun eylemlerini tanımlamak için ortaya atılan Kontrgerilla örgütü ile ilgili iddialara dayanak teşkil eden herhangi bir somut delil ileri sürülmemiştir. Bu konuda koalisyonumuzun çalışmaları ve araştırmaları devam etmektedir.”**

Aynı rapor, PKK-Hizbullah çatışmasıyla ilgili değerlendirmesini kamuoyuna şöyle sunuyor: **“Bölgede herkesçe malum olduğu üzere PKK örgütünün terörü bulunmaktadır. Bu terör örgütünün yanında radikal dinci akımları benimseyen ayrı bir illegal örgütün de faaliyetleri yoğun bir şekilde bulunmaktadır. PKK karşıtı olan ve kendilerini İslam Mücahitleri olarak tanımlayan örgüt mensupları vatandaşlar ve kamuoyu tarafından Hizbullahçılar olarak adlandırılmaktadırlar. Ancak örgüt mensupları kesinlikle kendilerini Hizbullahçı olarak tanımlamamaktadırlar. Kamuoyunda Hizbullahçı olarak bilinen bu**

örgüt ilk önce Melli Abdullah adlı bir şahıs Önderliğinde bölgede çalışmalarını sürdürmüş olup, bunlara PKK...” (bu sayfa ‘84-85’ eksik)

Şırnak Olayları ve Postal Sesleri

Şırnak'ta 22 Ağustos 1992 günü meydana gelen olaylar, Türkiye'nin gündemini birdenbire değiştirdi. Türk Silahlı Kuvvetleri ile PKK arasında yaşanan çatışmaların ardından geride harabeye dönmüş bir kentten başka bir şey kalmamıştı. TSK'nın Şırnak'ta güç denemesi yaptığı yolunda iddialar dile getirildi. Olaylardan sonra hiçbir PKK'lının sağ veya ölü olarak yakalanmaması, birçok evin ağır silahlarla harap olması, cevaplandırılmayan soru işaretleri arasındaydı. Yakılan-yıkılan evlerin önünde incelemeler yapan heyetten bazı milletvekilleri yollarda buldukları roket parçalarını topladılar. Daha sonra Olağanüstü Hal Bölge Valisi Ünal Erkan, yanında Şırnak Emniyet Müdürü Necati Altıntaş ile beraber RP heyetine **“hoş geldiniz”** demeye geldi. Kahramanmaraş Milletvekili Ahmet Dökülmez, Erkan'a şöyle bir soru yöneltti:

- **“PKK'lılar asker çemberini nasıl yardılar?”** Soruya Emniyet Müdürü Necati Altıntaş cevap verdi:

- **“Teröristler eğitilmiş; hem ateş edebiliyor, hem kaçabiliyorlar. Kaçarlarken dört ölüyü birden götürebiliyorlar.”** Cevap karşısında milletvekilleri gülünce, Emniyet Müdürü Altıntaş milletvekillerini azarlamaya kalktı:

- **“Bunların suçu hep Parlamentonun... Ateşli silahlar kanunu çıkardınız ve Şırnak'ı bu hale getirdiniz.”** RP Yozgat Milletvekili Hüseyin Erdal'ın **“haddinizi bilin”** şeklindeki sözleri üzerine Ünal Erkan, Emniyet Müdürü'nü susturdu.” (Milli Gazete, 22 Eylül 1992) RP heyeti daha sonra Şırnak Valisi Mustafa Malay ile görüştü. **Heyet üyeleri, valilik binası, jandarma komutanlığı gibi resmi dairelere ateş edilmemesini hayretle karşıladıklarını söyleyip, topladıkları kovanların MKE yapımı olduğunu da sözlerine eklediler.** Nitekim daha sonra kaleme alacakları Şırnak raporunda Şırnak Emniyet Müdürü'nün görevden alınmasını istediler.

“Şırnak, Utanç Bölgesidir”

RP heyeti, Diyarbakır'da Şırnak olayları ile ilgili bir basın toplantısı düzenledi. Bingöl Milletvekili Hüsamettin Korkutata, olaylar ile ilgili şu değerlendirmeyi yaptı: **“Resmi açıklamalara göre sayıları 2 bin 300 kadar olan silahlı PKK'lıların Şırnak'a baskın düzenleyerek güvenlik güçleri ile çarpıştıkları söylendi. Çatışma 60 saat sürmüştü. Çatışmadan hemen sonra Şırnak'ın etrafının iki defa çembere alındığı açıklandı. Peki, baskın düzenleyen silahlı militanlar nerede? Beraberlerinde getirdikleri ağır silahlar nereye uçtu? Gerçekten Şırnak'ta ne oldu? Bu soruları yönelttiğimiz halkın tümü; gerek çatışma süresince, gerekse sonrasında herhangi bir PKK'lıya rastlamadıklarını çok net bir şekilde**

açıkladılar. Buna karşılık, görüştüğümüz Bölge Valisi, Emniyet Müdürü daha önceki iddialarını tekrarladılar; PKK'lıların, ölümlerini kaçırdıklarını söylediler.”

Rejim tarafından Kürt halkının potansiyel suçlu olarak görüldüğünü iddia eden Korkutata, bölge halkının bu konuda söylediklerini kamuoyuna şöyle açıkladı: **“Şırnak halkı bize soruyordu: ‘Biz teröristsek ekinlerimiz de mi teröristti, evlerimiz de mi teröristti, hayvanlarımız da mı teröristti?’ Şırnak halkı, ‘devlet bize terörist, PKK da MİT diyor. Biz ne yaptık da devlet bize bu muameleyi layık gördü’ diyor. Devlet yöre halkına suçlu gözüyle bakmaktan vazgeçmelidir.”** (Cumhuriyet, 4 Eylül 1992)

Verilen gensoruda Erbakan, olayı rejim sorunu olarak değerlendiriyor: **“Umumi kanaat, Şırnak’ta ateşin tek taraflı olduğu şeklindedir. İki gün süren çatışma sonunda dört güvenlik görevlisi, 16 sivil öldürülmüştür; ancak il içinde hiçbir teröriste rastlanmamıştır. Çatışmadan sonra teröristlere ait olduğu iddia edilen hiçbir silah ortaya konulamamıştır.”**

“Bahçeye Ortak Oldu”

Menderes, İsmet Özel’in saptamasıyla **“iki nehrin birleşmesi”** gibi siyasi çizgisini RP ile birleştirmeye karar verdi. **“Pazara değil mezara kadar RP’deyim”** diyerek, RP’nin DP’leşme sürecini de hızlandırdı. Yine Menderes’in, **“Artık bundan sonra, Türkiye’de İslam’ın neye uygun olduğu değil; neyin İslam’a uygun olduğu tartışılacak”** sözleri de büyük yankı uyandırdı.

Çekiç Güç İsyanı

Bazı RP’li milletvekillerinin kaçamaklarına rağmen Çekiç Güç’ün görev süresi beş ay uzatıldı. Başbakan Erbakan’a ilk tebrik, **“ABD ve Erbakan Hükümetinin büyük zaferi”** yorumuyla ABD Dışişleri Sözcüsü Nicholas Burns’ten gelecekti: **“Şu anda Türk hükümeti de Türk parlamentosu da Çekiç Güç’ü savunuyor; bu, çok önemlidir.”** (Milliyet, 31 Temmuz 1996) Erbakan’ın ABD ile ilişkiler konusunda en önemli deneyimi Çekiç Güç ile ilgili pazarlıklar olmuştur. Yıllardır yürüttüğü antiemperyalist politikalarla bilinen RP’nin; iktidara gelince, ABD’yi gücendirmemek için yaptığı manevralar bir anlamda tabanın ve mazlumların gücendirilmesine neden olmuştur.

PKK ile Masaya Oturma

RP Van Milletvekili Fetullah Erbaş'ın PKK'nın elinde bulunan 8 Türk askerini kurtarmak isteyen heyetle birlikte Kuzey Irak'a gitmiş olması, ordu tarafından hoş karşılanmamıştı. Hatta PKK ile **“masaya oturma”** sözleri de edilmeye başlanınca; önce Cumhurbaşkanı Demirel, ardından TSK ve nihayet Erbakan bu iddiaları kesin bir dille yalanladı. Başbakan Erbakan da. Cumhurbaşkanı ile yaptığı haftalık görüşmesinde **“Türkiye tek vatan, tek bayrak ve tek devlet anlayışından asla vazgeçemez. Terörle mücadelede hiçbir taviz verilemez. Ve terörle masaya oturulamaz. Bunların hepsi uydurma haberler”** dernek durumunda kaldı. Erbakan, bütün bunlara rağmen Erbaş'a teşekkür etmeyi de ihmal etmedi.

Erbaş'ın çabalarıyla eşzamanlı olarak Prof. Dr. **Doğu Ergil** ve yazar **İsmail Nacar**'ın daha önce başlatmış oldukları barış girişimleri gündeme geldi. Erbaş ile birlikte Erbakan'ı ziyaret eden Nacar, yanında Kürt sorununun çözümüne ilişkin 10 maddelik bir rapor da getirmişti:

- 1. “1. Üç ay kavgasız çözüm yollar tartışmaya açılsın.**
- 2. Bölgeyi temsil edenler karar ve uygulamalara dâhil edilmeli.**
- 3. Olaylar iç güvenlik sorunu değil, sosyal anlaşmazlıklardır. Devlet taraf değil hakem olmalı.**
- 4. Anlaşmazlıkların üzerine çok kültürlü temele dayanan çoğulculuk anlayışıyla gidilmeli.**
- 5. Yeni Kurucu Meclis'in hazırlayacağı, çoğulcu siyaset modelini ve çok kültürlü modeli esas alan Anayasa hazırlanmalı.**
- 6. Genel af çıkartılmalı.**
- 7. OHAL kaldırılmalı.**
- 8. S. Barışı kalıcı kılacak öneriler üretilmeli.**
- 9. Anlaşmazlıkların üzerine milliyetçilikle gidilmemeli.**
- 10. Toplumsal ihtiyaçları öncelikte tutarak herkes buluşmaya ve tartışmaya çağrılmalı.”** (Akşam, 6 Ağustos 1996)

Daha önce Anayol hükümetinin başbakanı Mesut Yılmaz'a sunulmuş olan bu rapor ve girişim hakkında farklı yorumlar yapıldı. Örneğin Yeni Yüzyıl'da Ali Bayramoğlu, **“PKK'nın tüm Kürtleri temsil ettiği varsayımından hareket ediyor. Aracı ise PKK'yı taraf ilan ediyor,”** (Yeni Yüzyıl, 6 Ağustos 1996) sözleriyle rezerv koyarken; İslami kesimin gazeteleri de genellikle **“doğru hedef yanlış araç”** nitelendirmesiyle içeriğe destek vermekle birlikte **İsmail Nacar'a olan güvensizliklerini dile getirdiler.**

En sert eleştirilerden birinin **“Erbakan derhal gitmelidir”** başlıklı iki yazı yazarın **Coşkun Kırca**’dan gelmesi kuşkusuz şaşırtıcı olmadı: **“Bırakalım şu veya bu tavizin verilmesini, bölücü tedhiş çetesiyle şu veya bu şekilde müzakereye girmenin bile onu tanımak anlamında vahim bir taviz olduğunu ve bu çeteye bir kez daha taviz verilince, aynı yöntemleri başka tavizler elde etmek için kullanacağını nasıl oluyor da gözünüz görmüyor? Güneydoğu meselesinin tek çözümü, bölücü çetenin ve hempalarının tam olarak etkisiz hale getirilmesinden geçer.”** (Yeni Yüzyıl, 6 Ağustos 1996)

Kırca, yazısının devamında RP’nin kapatılmasına kadar giden süreci bakın nasıl isabetli bir şekilde yansıtıyor: **“Herhalde Devlet’in temelleriyle oynamak pahasına bu densizliklere girişenlere de, bu densizliklere girişilmesine sırf yolsuzluk ithamlarından kaçmak amacıyla müsamaha gösterenlere de Yüce Divan ve Anayasa Mahkemesi yolları asıl şimdi görünüyor.”** (Yeni Yüzyıl, 6 Ağustos 1996)

Son Sözler

Türkiye’deki İslami hareketi, diğer Ülkelerdeki hareketlerden birçok bakımdan ayırt etmek gerekir. Bu hareket 1969 yılına kadar kendisini sağdaki partiler içinde sınıflandıran bir geleneğin dışı vurumu sayılmalıdır. Sağ hareket, sağın katı ve sıvı haliyle sürdürdüğü politik yaşama güdüsünü 1969’da yeniden şekillendirme ve ayrışmaya tabi tutma gereği hissetti. Bu ayrışmanın 12 Mart 1970 darbesinden sonra gerçekleşmiş olması dikkat çekicidir. AP içinde siyaset yapma imkânı bulamayan Necmettin Erbakan, önceleri tepkisel bir şekilde, sisteme ve rejime karşı **“Bağımsızlar Hareketi”**ni başlatarak, aynı zamanda siyasal İslam sürecinin de startını vermiş oldu. Necip Fazıl Kısakürek’in **“Mukaddesatçı Türk’e Beyanname”** başlığıyla Büyük Doğu dergisinde yayımlanan yazı Erbakan hareketinin ilk manifestosu sayılabilir: **“Bizim partimiz yoktur, olamaz: Kanun, memleketin yüz binlerce cami ve mescidini dolduran Müslümanların partileşmesine engeldir. Kanuna riayet ve her şeyi kanun dairesinde hal ve fasl etmekse şiarımız... Kanun tenkit edilebilir, fakat yasakladığı yapılamaz. İslam esaslarına dayalı parti yasaktır. Ve 163. maddeye göre de, dinleyenlerin his-**

lerini gıcıklayıcı bir tonla ‘Allah’ demek bile suçtur. O halde bir Türk’ün ruh yapısını vatana hâkim kılabilmek için muhitten merkeze doğru değil, merkezden muhite doğru bir yol aramak durumundayız.” (Büyük Doğu, sayı 6, 1969)

Milli Nizam Partisi, kuruluş iksiri bakımından Necip Fazıl’ın temsil ettiği aksiyoner yapının; yani Cumhuriyetin ilanından bu yana geçen süreçte oluşan, **“çile laboratuvarı”**nın ilk ürünüydü. Siyasal İslami hareket, sağcılaşıma bloğunu yıkmak ve geniş halk kitlelerim yeni bir eksen etrafında toparlamak için büyük bir gayret gösterdi. Bir ölçüde **“Erbakan hareketi”** olarak tanımlanmayı hak öden Milli Görüş hareketinin 30 yılı aşkın süre zarfında sağ elitlerin efsanevi gücünü yerle bir ettiği apaçıktır. Bu, Erbakan’ın **“Milli Görüş”**, **“Milli Şuur-Milli Hamle”** sloganıyla yeni bir nizam için yeni bir nesil yetiştirmeye talip olduğu bir dönemdir. Erbakan siyasi kültürün yanı sıra, olayın ekonomik boyutunu da ihmal etmemiştir. **“Ağır sanayi”**, **“çok ortaklı ekonomik model”** derken **“faizsiz ticaret”**, bu hareketin en temel sloganları olmuştur MSP, Erbakan için, sistemle barışmanın ilk adımıydı. İhtilal liderleri, 12 Mart’ta kapısına kilit vurduktan MNP’nin kadrolarını. Atatürk’ün partisine koalisyon ortağı olarak seçeceklerdi. Sağın darbe aldığı 1973 seçimleri, hem siyasal İslami hareketin sistemle buluşması, hem de sağcılıktan ayrışması anlamına geliyordu. Bu seçimlerden sonra MSP artık kelimenin gerçek anlamıyla **“milli”** bir parti olmuştur. Başlangıçta **“milli”** kelimesine daha çok dini bir anlam yüklemiş olan MSP’nin iktidar dönemlerinde icraatlarını, tartışmasız bir şekilde devletçi; yani devleti kutsayan bir perspektifte gerçekleştirmiş olduğu gözden kaçırılmamalıdır. Erbakan, TBMM kürsüsünden ülkedeki terör olaylarını eleştirirken, çözüm olarak vicdanlara **“jandarma dikmeyi”** önermekteydi. MSP, daha sonra RP’nin de deneyeceği gibi, sistemin tikanıklarının aşılması için çaba göstermek yerine; bunlardan siyasi avantaj elde etme hesapları yaptı ve bunun sonucunda 12 Eylül darbesiyle ömrünü noktaladı. İlginçtir, **Erbakan’ın MSP döneminde zorunlu din dersi, özellikle Güneydoğuda dozu giderek artan şiddet eylemlerine karşı İslami propagandayı ön plana çıkarma gibi teklifleri 12 Eylül askeri rejimi tarafından harfiyen uygulanacaktır.** Siyasal İslami hareketin eski gücüne kavuşması 1991 seçimleriyle gerçekleşti. 11 yıl Meclis dışı kalan RP, bu süre zarfında tekrar sağcılaşıma deneylerine tabi tutuldu ve yeniden sağın katı ve sıvı hallerine katılmak istendi. Sağcı çevreler, RP’nin 1991’de MÇP ve IDP ile ittifaka gitmemesi halinde marjinal (İslami) bir parti olarak kalacağını söylüyor; ittifakın kitleselleşme için kaçınılmaz bir zorunluluk olduğu propagandasını yapıyorlardı. O seçimde ilk kez, Erbakan geleneğinden gelen bir kişi, Recai Kutan, RP’yi **“milliyetçi ve mukaddesatçı parti”** olarak tanımladı. Artık RP İslami parti olmaktan çıkmalıydı. Yenilikçi geleneği bu anlamda ilk örgütleyen Recai Kutan’dır. Yenilikçilik RP için sistem, sağ ve yönetici seçkinlerle buluşma anlamı taşıyordu; öyle de yapıldı. Partinin vitrinine yenileşmeye uygun düşecek isimler getirildi, Melih Gökçek, Abdullah Gül, Abdülatif Şener RP içinde yenilikçilik iksirini ilk tadanlardan oldu. O dönemde partinin radikal kanadını Recep Tayyip Erdoğan oluşturuyordu. Erdoğan. 1991 irtifakına, sistemle

buluşmaya, yenileşmeye tavır alan bir kişiydi. Birçok toplantıda Erbakan'ı İslami hassasiyetlerden ödün vermekle suçluyor, RP'nin sağçılaştırmasına tavır ve çekince koyuyordu.

Erbakanizm

Erbakan 1969 yılından başlayarak tarikat-siyaset arasında oluşturduğu manyetik alanda yeni bir nesil yetiştirme çabasıdır Gençlik örgütünden işadamlarına, sağlık derneğinden yerel yönetimlere; İslami ilimlerden hukuki araştırmalara, müteahhitlerden teknik elemanlara kadar geniş bir sosyal yelpazede dernek/vakıflarda örgütlenme yaptı. Bütün bu oluşumlar tarikat siyaset arasında oluşan manyetik alanın dışına çıkamadılar. Bu alanın tek belirleyicisi olarak da Erbakan'ı gördüler. Bu Türk siyasi tarihine ve daha da önemlisi diğer İslam ülkelerine yeni bir siyasi ekolü tanıttı: Erbakanizm... Erbakan, 1998 yılında Almanya'nın Bonn kentinde insan haklarıyla ilgili bir sempozyuma katıldı. Erbakan konuşmasını yapıp salondan ayrılırken Almanya'da faaliyet gösteren **“Diyalog”** grubundan Mehmet Şahin'in sözleri duyuldu. Şahin, Türkiye'de yaşanan insan hakları ihlallerinin tek sorumlusunun Kemalizm ve Türk Silahlı Kuvvetleri olduğunu söyledi. Şahin'in sözleri üzerine Erbakan tekrar salona gelecek söz istedi ve **“Türkiye'de yaşanan insan hakları ihlallerinin hiçbirinde Kemalizm'in ve TSK'nın payı yoktur”** dedi,

Türkiye'de siyasi organizasyonlar ister istemez Kemalizm'den etkilenmiştir. Erbakan'ın bu sözleri de isler islemez hareketinin benzer bir etki altında olduğunu göstermektedir. Biçim bakımından ortaya çıkan bu benzerliğin uymadığı ilk ve önemli nokta dindir. Erbakan geleneği İslam'ı belirleyici görmekte, ulus-devlet yerine ümmet anlayışını benimsemektedir. Bu farklılaşmayı aydınlatma konusunda şu ilginç anı yardımcı olabilir. Van Milletvekili Fetullah Erbaş'ın anlattığına göre, 1993 seçimlerinde RP listelerine giremeyen Fuat Fırat, daha sonra Erbakan'ın müdahalesiyle İstanbul listesine yerleştirilir. İstanbul ekibinin bu uygulamaya sert bir şekilde karşı çıkması üzerine Erbakan'ın cevabı ilginçtir: **“O kişinin dedesi İslam için başını verdi. Ona bu nedenle saygımızı göstermeliyiz.”**

Milli Görüş geleneği, birçok konuda tek tip düşünmeyi, tek tip söylemi savunur. Rakipleri hakkında edilen **“onlar bizim hayallerimize bile yetişemez”** sözü hareketin üstüncülük anlayışını göstermektedir. İslamcı bir çizgiyi savunmasının dışında, bu harekete yönelik ciddi bir totalitarizm suçlaması da vardır. Bu eleştiriyi geliştirenlere, FP'nin siyasi işlerden sorumlu Genel Başkan Yardımcısı Prof. Dr. Mehmet Bekaroğlu da dâhil. Bekaroğlu, hareketin totaliter yapısını şöyle anlatıyor: **“FP geleneği içerik olarak böyle. ‘Siyasal İslam’ı temsil ediyorum’ demese bile siyasal İslam’ın partisi görünüyor. Zaten Soğuk Savaş, ‘totaliterlerin çatıştığı’ dönemdir. Türkiye’de totaliter yapı kurmuş bir ‘resmi ideoloji’ var, karşısında da muhalif olarak ‘siyasal İslam’ı temsil eden bir parti olarak FP geleneği var; ama o da totaliter bir yapı. Siyasal İslam’ın, ülkedeki totaliter yapıyla bir problemi yok. Sadece o yapının içeriğiyle, ideolojisiyle ilgili problemi var. ‘Biz gelip bu totaliter yapının ideolojisini değiştireceğiz. İslamcılığı devletin yeni resmi ideolojisi yapacağız’ diyorlar. Oysa**

ülkenin asıl problemi, devletin bu totaliter yapısıdır; yani devleti demokratikleştirmektedir. Biz de, devleti demokratikleştirmeyi düşünmedik; şimdi yeni yeni düşünüyoruz.” (Radikal, 15 Ocak 2001)

Bir dönem RP'nin yaramaz çocuğu olan İstanbul Milletvekili Hasan Mezarıcı, **“Erbakanizm'i eleştirmek Kemalizm'i eleştirmekten daha zor”** demişti. **Eleştirmek bir yana, zaman içinde Erbakanizm bir ekol haline geldi. Erbakan gibi kravat takmak, onun gibi “el mimikleri”ne başvurmak, onun gibi mikrofon kullanmak, onun gibi cümleler kurmak kimilerinde alışkanlık oldu; yani Erbakan'ı taklit eden değişik kademelerden birçok Milli Görüşçü, birer “gölge Erbakan” gibi davranmaya çalışıyorlar.**

Siyasal İslamcıların Balansçıları

Devlete rağmen politika üretme yerine, devletle birlikte rejime rağmen politika üretmeyi yeğleyen siyasal İslamcıların 30 yıllık geçmişlerinde iki ihtilal ve bir de post-modern darbe var. Bu döneme sığan üç siyasi partinin devlet tarafından kapatılmış olması, bu hareket içinde demokratik bir kültürün yaşanması ve algılanması noktasında ciddi bir direnç ve yükümlülüğü de beraberinde getiriyor. Devlet parti kapatmayı bir nevi evcilleştirme modeli olarak algılamış, bu 28 Şubat'ın cumhurbaşkanı tarafından **“parti kapatmak siyasi terbiye modelidir”** diye de formüle edilmiştir. Şimdi **“siyasal İslam yol ayrımında”** diyerek, muskalarını ve korkularını ağabeylerine (gelenekçilere) yollayan FP'nin yenilikçileri, **“28 Şubat'ın ıslahavinden”** çıkmış 18'lik gençleri andırıyorlar. Yenilikçilerin toplumun karşısına İslami söylem ve eylem yerine, sağın üç halinin ortak bir kombinezonunu sunma gayreti eski bir filmin yeniden vizyona girmesine benziyor. Bu bağlamda: Tanıl Bora'nın yaptığı **“sağın üç hali”** tasnifini yeniden hatırlatmak gerekiyor: **“katı hali: milliyetçilik; sıvı hali: muhafazakârlık; gaz hali ise İslamcılık.”** Sağın üç halini, yeniden toparlama hedefine kitlenen FP'nin yenilikçilerinin en temel argümanı; hareketin strateji ve hedefler konusunda tıkanmış, artık yol kat edemez hale gelmiş olmasıdır. Bu nedenle harekete **“rot ve balans ayarı”** yapılmalıdır. RP'nin kapatılmasının ardından FP için kapatma davası açılmasına getirilen **“şoförü yaralanmış, kaportası ve aksamı yerle bir olmuş otomobil”** benzetmesi, siyaseten yeniden servise girmeyi zorunlu kılmıştı; ama yenilikçilerin, sağdan soldan topladıkları yedek parçalarla arabayı servisten çıkarma gayretleri de sonuç vermedi.

“Erbakan'ın balansçıları” diye takdim ettiğimiz yenilikçiler, bir dönemin aksiyoner gençleriydi. Radikalizmin erdemlerini sıralayan. **“illa devlet”** diyerek slogan atan, nutuk çeken bu gençler bugün Erbakan ve arkadaşlarını kifayetsizlikle suçlayıp yönetici seçkinlerle pazarlık etmeye kalkıştılar. Siyasal İslam'a, başörtülü genç kızlara, İmam-Hatip ve Kuran Kursu talebelerine sırt çevirdiler, yıllarca partinin omurgasını oluşturan ve Türkiye'nin en önemli sorunu olan Güneydoğu ve Kürt sorunu konusunda tek bir kelime bile etmediler. Bütün geleneksel sloganları ve bunlardan doğan sorunları Erbakan ve yakın çevresine havale etmek islediler. Güneydoğu, terör ve Kürt sorunu konusunda ne Tayyip Erdoğan'ı ne de Ab-

dullah Gül’ü bir tavır sergilerken gördük. Erdoğan’ın 1991 yılında yaşanan kutsal ittifak sonrası İstanbul il teşkilatı bünyesinde yaptırmış olduğu çalışmaya geniş bir şekilde değindik. Erdoğan sanki bir **“Evet-Hayır”** yarışmasındaymış gibi, asla ne Kürt kelimesini ağzına alıyor ne de Güneydoğu sorunundan bahsediyor. Bu noktada çok dikkatli. Zaten yenilikçilerin en zayıf oldukları yer de, Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgesidir. FP’nin 14 Mayıs 2000 kongresinde gelenekçilerin en büyük destekçisi, önce İstanbul, ardından da bu bölgelerin illeriydi. Nitekim FP Lideri Kutan için 18 Nisan 1999 seçimlerinde kullanılan **“Doğu’dan çıkan lider”** sloganı kongrede de anlamlı bir yere oturmuştu. 1999 seçimleri öncesi FP’nin **“Gün ışığında Türkiye”** başlığıyla açıkladığı seçim bildirgesi, büyük ölçüde, partiye balans ayarı yapmaya talip olan bu ekip tarafından hazırlanmıştır. Buradaki egemen bakış açısının altını çizmek gerekiyor. Türk kültürünü üst kültür olarak kabul eden FP kurmayları, Türkiye’de yaşayan diğer etnik kökenleri **“alt kültür”** olarak yorumlamışlardı. Böylece FP, yalnızca Milli Görüş geleceğinden uzaklaşmakla kalmıyor; **“ümme”** çerçevesinin de dışına çıkıyordu. Şimdi gelinen noktada yenilikçilerin her halükârda FP’den kopmayı ve ayrılmayı düşündükleri açıktır. Gemilerini yakmış durumdalar. Yenilikçiler, içinde buldukları krizi, yeni bir parti etrafında örgütlenerek aşmaya çalışacaklar. Kuracakları yeni partinin ana yörüngesi de **siyasal İslam değil, merkez sağ olacak.**

28 Şubat’ın Getirdikleri

Türkiye’de yaşanan 28 Şubat sürecinin, diğer bir deyişle suni teneffüs döneminin faturası ilk bakışta Refahiyol iktidarına; ama esas olarak İslamcı, siyasal İslamcı, şeriatçı ve benzeri sıfatlarla tanımlanan kesime kesildi. Erbakan, siyasi mücadelesinin hiçbir döneminde partisi için bırakın İslamcılığı; İslami hareket tanımını bile kullanmamış, Siyasal İslam tabirine, hareketini tarif etmede asla itibar etmemiştir.

Şimdilerde hareketin **“yenilikçi”** kanadını oluşturan Recep Tayyip Erdoğan’ın **“Referansım İslam”** sözü ve bir şiirden alıntı yaparak camilerin kışla, kubbelerin miğfer, minarelerin süngü olarak takdimi, Türkiye’nin parçalanmasının önündeki en önemli panzehiri de kullanılmaz hale getirmiştir. RP’nin 1995 genel seçimlerinde elde ettiği başarının altında, yerel yönetimlerde estirdiği şeffaflık ve hizmet anlayışının payı büyüktü. Ne var ki RP’nin merkezîyetçi kurmay heyeti, partiye oy veren seçmen profilinin ayırımını ve taleplerini göremedi. Alınan oyları bu yönde değerlendiremediği için, 28 Şubat’ta gafil avlandı ve olayı başka yönlere çekmeye çabaladı. Sistemin, RP’nin yükselişini önleyemeyeceğini anlamasıyla birlikte onunla uzlaşma yolunu seçmesi ve bunun sonucunda Refahiyol hükümetinin kurulması Milli Görüş hareketi için tarihi bir fırsatı. RP, sistemin tıkanıklığını göz önünde tutsa ve bu tıkanıklıkları aşmaya yönelik yeni bir yapılanma arayışı içine girseydi; belki de, 28 Şubat süreci yaşanmayacaktı. Örneğin, Başbakan Erbakan; Susurluk skandalı karşısında geniş halk kitlesinin pozitif enerjisini arkasına alma yerine, olayı **“faso fiso”** diye geçiştirdi. İşin garip olan bir tarafı daha vardır. Susurluk skandalına karşı yurt genelinde geliştirilen **“bir dakika karan-**

lık” eylemi bir şekilde başta RP’yi, dolayısıyla Refahiyol hükümetini hedef almıyordu; ama dönemin Adalet Baltanı Şevket Kazan, sisteme karşı geliştirilen toplumsal refleksi ne hikmetse partisine karşı bir kampanya gibi algıladı. **“Mum söndü oynuyorlar”** sözü, RP’nin sistemle hesaplaşma ihtimalini ortadan kaldırmasının yanı sıra sistemden yana tavır koymasının kanıtı olarak görüldü.

Sistemin Vazgeçilmez Unsuru: Milli Görüş

Milli Görüş Hareketi, sistem açısından hep; hem varlığı gerekli, hem de önü alınması gereken bir siyasi yapılanma olmuştur. Çünkü bu hareket, çok yıkıcı olabilecek bir enerjiyle yüklü yığınların kontrol edilmesi, reflekslerinin törpülenmesi gibi önemli bir görev üstlenmiştir. Daha Susurluk skandalı patlak vermeden önce Erbakan şöyle demişti: **“Bu faili meçhul cinayetler halkın indinde devletin üzerinde kalıyor. Kısmen de doğrudur. Devlet, kimin yaptığını bulmakla mükelleftir. Bulmazsa, ‘demek ki, bunu Gladio yapıyor; demek ki, bunu özel Harp Dairesi yapıyor’ diye halk inanıyor.”** (TBMM Tutanakları, cilt 26, Dönem 19, Yasama 2. 25 Aralık 1992, sayfa: 643-649)

Erbakan’ın yaklaşımını kitap boyunca **“ümme doktrini”** diye yorumladık; **“İmama tabi olan”** manasına gelen ümme tanımı. Kuran-ı Kerim’de dile getirilmiş olan, bütün insanlığı kapsayan **“evrensel insan”** mesajından başka bir şey değildir. Tek tip dini inancı değil, farklı dinlerden, farklı kökenlerden olan insanların huzur ve saadetine yönelik bir anlayıştır. Hâlbuki Milli Görüş hareketi, ümme anlayışını tek dine ve ideolojiye tabi olanların birlikteliği olarak algılamış ve böyle yorumlamıştır. Bu nedenledir ki, Erbakan, **“İslam Birleşmiş Milletleri”**, **“İslam NATO”**su, **“İslam Dinarı”** gibi oluşumları savunmuş ve başbakanlığı sırasında D-8 projesini hayata geçirmeye çalışmıştır. Diğer bir deyişle. Milli Görüş hareketinin ümmeçilik anlayışı, **“İslam milliyetçiliği”**nden ibarettir. Ümme kavramını bu derece sınırlı algıladığı için tedirginlik ve korku vermiş, tek bir zümrenin iktidarını hedeflediği için demokratik bir hareket olarak algılanmamıştır.

MECLİS TUTANAĞINDAN

(Cilt 25, Dönem 19, Yasama 2, TBMM, B: 52, 25. 12. 1992, 0: 2 (s. 643-649)

ERBAKAN: “Bakınız, bugün, İdil, Kulp, Hazro, Genç, Silvan, Dargeçit ilçelerinin kırsal alanlarının hiç birisine gitmek mümkün değildir; bütün buralar, adeta kurtarılmış bölge gibidir. Bingöl’ün Kasıklı Köyü; Diyarbakır’ın Kaledibi Köyü; Kulp, Hani ve Genç’in birçok köyü; Şırnak’ta başta eski ismiyle Hestan, Dahiabi, Zarova, Kirivan, Zarhadahle olmak üzere, köylerin hepsi boşaltılmıştır. Güvenlik sebebiyle bu köyler boşaltılıyor, vatandaşlar Siirt’e, Diyarbakır’a gidiyor. Bugün Diyarbakır’da bir evde 40 kişi kalıyor ve bu göç edenlerden bir tanesinin de geri döndüğü yok; çünkü köyler boşaltılmış ve o şekilde bırakılmış. Ortada hükümet yok, sahibi yok; boşaltılıyor o kadar... Sadece zulüm...”

Bakınız, biz Refah Partisi olarak, hemen hemen her ay Güneydoğuya bir heyet gönderiyoruz. 7 ili kapsayan 1500 kilometrelik seyahatleri esnasında büyük şehirler dışında bir tek güvenlik gücüne rastlamamışlardır. Malabadi Köprüsü Silvan'a 7 kilometredir, orada bir güvenlik kuvvetine rastlıyorlar, güvenlik kuvvetleri, **“sakın ileri gitmeyin, yol emin değildir”** diyorlar. Bingöl'le Diyarbakır arasındaki yolda, bugün gidip gelmek mümkün değildir. Masum insanlar kurşuna diziliyor. Birçok bölgeler, bugün maalesef kurtarılmış bölge durumundadır; devlet yoktur. Siz iflas etmiş bir hükümete, hiçbir hizmeti göremezsiniz.

Faili meçhul cinayetler hızla artmıştır. Biz, Refah Partisi olarak kendi Güneydoğu komitemizle yaptığımız tespitle 260'dan fazla faili meçhul cinayet tespit ettik Güneydoğu Anadolu'da. Bu faili meçhul cinayetler halkın indinde, devletin üzerine kalıyor. Kısmen de doğrudur. Devlet, kimin yaptığını bulmakla mükelleftir. Bulmazsa, **“demek ki, bunu Gladio yapıyor, demek ki bunu Özel Harp Dairesi yapıyor”** diye halk inanıyor. (RP sıralarından alkışlar) Bundan dolayıdır ki, hani bir tane faili meçhul olay kalmayacaktı? Demin okudum, Sayın Demirel muhalefette iken konuşmuş, konuşmuş durmuş; şimdi gelmiş, hepsinin tersi yapılıyor.

Olağanüstü Hal tatbikatında birçok yanlışlıklar vardır. Çünkü bu hükümet oraya gönderdiği görevlileri eğitmemiş, ne güvenlik görevlisi, ne devlet görevlisini, 70 yaşındaki insanı öldürüyor güvenlik kuvvetleri, sonra da **“terörist”** diye ilan ediyor...

Ahmet Sayın (Burdur) – **“Ayıp oluyor Hoca.”**

Necmettin Erbakan (Devamla) – **“Bu durum karşısında halk kendisini iki ateş arasında hissediyor. Ben bunları niçin söylüyorum... Ayıp olan -40 defa, bugüne kadar bir senedir bu olayları söyledik- bu hükümetin bir tanesiyle ilgilenmemesi.”** (RP sıralarından alkışlar)

Ahmet Sayın (Burdur) – **“Olmaz, olmaz Hoca...”**

Necmettin Erbakan (Devamla) – **“Gördünüz, kaç defa milletin önünde fotoğraflar gösterdik, olaylar söyledik ‘yok böyle şey, gök kubbeyi yıkarız’ dedi; halk orada dinliyor ve gülüyor bu hükümetin haline...”**

Ahmet Sayın (Burdur) – **“Devleti tahrip ediyorsun.”**

Hüseyin Balyalı (Balıkesir) – **“Devleti bölme Hoca, bölme... Bölme...”**

Necmettin Erbakan (Devamla) – **“Acıyor. Bu bölgelerde...”**

Hüseyin Balyalı (Balıkesir) – **“Ne dinimizi böl ne de devleti böl Hoca.” (...)**

(Fehmi Çalmuk, Erbakan'ın Kürtleri- Milli Görüş'ün Güneydoğu Politikası, s. 238-239, Ankara 2001)

ÖZET

CELAL SANCAR

21.07.2019/ANKARA